

Feltárások a vízivárosi castellumtól északra

(Budapest, II. ker., Ganz utca 12–14.,
Hrsz.: 13572/6)

Az építést megelőző feltárást a Glotech Kft. megbízásából végeztük. Az első ütemben, 2003. április 14–23. között, az újkori rétegek eltávolítása történt meg, mintegy 1,5 méter mélységig, gépi erővel. Mivel az előzetes tárgyalások elhúzódtak, a második ütemet – a régészeti feltárást – csak június 18-án tudtuk megkezdeni. (1. kép) A 8–10 hónapra tervezett munkák mielőbbi befejezése érdekében két műszakos munkavégzésre kényszerültünk október 15. és december 12. között. A beruházó által előrehozott határidő betartása így is csak azért volt lehetséges, mert a területen több újkori pince is napvilágra került. Ezek betöltésének gépi eltávolítása meggyorsította a feltárást. A területen a legmélyebb réteg, melyből objektumok indultak, átlagosan 4,5 méter mélységben volt. Egy-egy objektum alja a mai felszíntől nem egyszer 6–7 méterre volt.

A terület a középkorban Buda város Szentpétermártír külvárosának peremén helyezkedett el, közvetlenül a Váralját körítő városfal szomszédságában. Magáról a telekről közelebbi információval nem rendelkezünk.

A terület a feltárást megelőzően üresen állt. Korábban a Ganz gyár üzemének elhelyezésére szolgált. A telket fedő feltöltés felső, mintegy másfél métere újkori eredetű volt. Ebbe a feltöltésbe épültek

Excavations north of the Víziváros castellum

(Budapest II, 12–14 Ganz Street,
Ln: 13572/6)

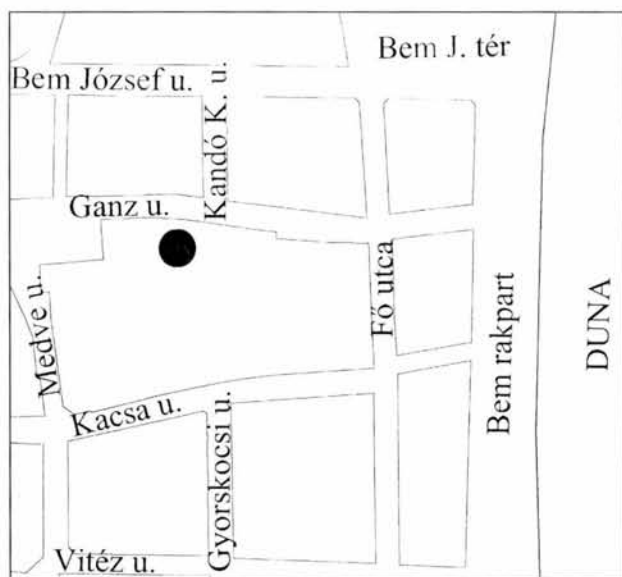
Excavations preceding construction work were carried out at the commission of the Glotech Kft. The modern layers were removed mechanically down to a depth of about 1.5 m in the first phase of work (April 14–23, 2003). As the preliminary negotiations were protracted, the second phase, the archaeological excavations, could begin only on the 18th of June (Fig. 1). In order to finish the operations, planned to last 8–10 month, on time we were compelled to work in two shifts between October 15 and December 12. Even so, the only reason we were able to respect the deadline the investor demanded was that a number of modern cellars were discovered in the area. The mechanic removal of their fill accelerated the pace of the excavations. The lowest layer, where features first appeared, lay at a depth of 4.5 m on average. The depth of the features extended down to depths of up to 6 or 7 m.

The territory was situated at the very edge of the settlement of Szentpétermártír which lay on outskirts of the medieval town of Buda, next to the town wall enclosing the Váralja (castle foot). We had no information on the lot itself.

The territory was vacant at the start of the excavations. Formerly, workshops for the Ganz factory stood here. The upper, circa 1.5 metres of fill covering the lot, was deposited in modern times. The founda-

a Ganz gyári létesítmények (épületfalak, gépalapozások, kemencék), illetve magának a feltöltésnek felső része is néhol a Ganz gyár hulladékát, salakját tartalmazta. Több újkori pince szintén nagyrészt ebbe a feltöltésbe mélyedt, de néhol a mélyebben fekvő rétegeket is megbolygatta. Az első pince a Ganz utca 14. keleti szélén, a telekhatár mellett helyezkedett el, a második ugyanennek a teleknek a nyugati szélén hosszan húzódott végig a telek mélységében. A telek hátsó részén, e két pince között egy harmadik, kéthelyiséges pincét találtunk. A Ganz utca 12. keleti szélén, a telek középső részén ép boltozatú, igen mély újkori pince került elő. A pincék nagy része a Ganz gyárat megelőző időszakból származik, polgárházak maradványai. Az említett újkori feltöltés alsó, jelentős része a török kort közvetlenül követő időszakból, a 17-18. század fordulójáról származik. Innen került elő egy jelentős kályhacsempélet, feltehetően egy szemétre vetett kályha maradványai. Az újkori feltöltés alján

tions of the Ganz factory were built into this fill (walls of buildings, foundations for machines and kilns). At a few spots, the upper part of the fill itself contained the debris and the dross from the Ganz factory. Several modern cellars were also dug into this modern fill, although these sometimes disturbed the deeper layers as well. The first cellar was found at the eastern edge of lot 14 Ganz Street while the second one extended all along the western edge of the same lot. In the back of the lot, a third cellar with two rooms was found between the two above-mentioned cellars. A very deep modern cellar with an intact dome was found in the central part of the eastern edge of lot 12 on Ganz Street. Most of the cellars were built before the time of the Ganz factory and had belonged to town houses. The lower, thick part of the modern fill came from the turn of the 17th-18th centuries, the period following the Turkish occupation. A significant stove tile find was recovered here, probably from a discarded heating stove. A dark grey, rather homog-

1. kép: A feltárás helyszínrajza
Fig. 1: Location of the excavations

sötétbarna, meglehetősen homogén, enyhén köves, humuszos jellegű talaj borította be a telket változó vastagsággal. Ez a réteg a geológiai szakvélemények szerint többszörös ártéri kiöntés eredményeként keletkezett, majd jelentős talajosodási folyamaton ment keresztül. Belsejéből rendkívül kevés régészeti leletanyag került elő, a szórványos kerámia anyag a középkorból származik. A réteg tetejéről számos gazdag leletanyagot őrző, török kori gödör mélyedt a talajba, de török kori építmény nyomát nem találtuk. A telek délkeleti részének jelentős felületét a humuszos talaj alatt hatalmas méretű, szabálytalan alakú és nagyméretű, egymásba ázott gödrök csoportja foglalta el. Ez a gödörfűzér minden korábbi réteget elpusztított, egészen az altalajig hatolt. A gödrök betöltésében rendkívül kevés leletanyagot találtunk, ám egységesen a 13.-14. század fordulójára keltezhető kerámia jellemezte. A telek déli határa mellett, már túl a gödörfűzéren két kút mélyedt az altalajba egymás szomszédságában. Az egyik a török korból származó betöltést tartalmazott (teljesen feltártuk), a másik betöltéséből több állat csontváza (kutya, ló) került elő, középkori kerámia (14.-15. századi) kíséretében. Ezt a megemelkedett talajvíz miatt teljesen kiásni nem lehetett. A telek többi részén, a humusgréteg alatt, vékony, római kerámiát is tartalmazó humuszos réteg húzódott. A római rétegek többségét úgy tűnik, hogy a középkorban elplanírozták, és erre terül rá a vastag, humuszos réteg.

A római kori topográfia szerint a telek az 1. századi római tábor feltételezett területétől északra helyezkedik el. Az ásási területen két bizonytalan rendeltetésű köves felület kivételével római kori járószintet nem tudtunk megfigyelni. Kőfal alapozása csak egy helyen került elő, a

2. kép: A római kút a famaradványokkal
Fig. 1: Roman well with wooden remains

enous, slightly stony, humic soil covered the lot in various thicknesses under the modern fill. The geological analysis showed this layer was the product of repeated floods. The layer later underwent a significant humification process. It contained very few archaeological finds, with scattered Medieval sherds. Many pits were dug from the top of this layer in the Turkish period. They contained a rich find material, but we could not find any trace of a construction from the Turkish period. A large surface in the southeastern part of the lot was occupied by a vast array of large, irregular pits dug into each other under the humic soil. This series of pits destroyed all the earlier layers down to the virgin soil. Very few finds were recovered from the fill of the pits, which, however, could uniformly be dated to the turn of the 13th-14th centuries. At the southern border of the lot, beyond the pit series, two wells were sunk side by side into the virgin soil. One contained a fill from the Turkish period (entirely unearthed). In the other we found the skeletons of animals (horse and dog) together with medieval sherds (13th-14th centuries). (The high ground water table did not permit us

telek északnyugati részén, annak ellenére, hogy innen nem messze, a Király-fürdőnél, (KABA 1963) illetve a Kacska utca 7. szám alatti feltáráson (KÉRDŐ-VÉGH 2001) ezek több periódusát is megfigyelték. Ennek okai az újkori bolygatások, illetve az lehetett, hogy a középkorban a falakat teljesen elbontották. Előkerült ezzel szemben több tucat szemét-, illetve tárolóverem. Ezek egy részében La Tène D és római kerámiát vegyesen találtunk. Leletanyaguk feldolgozása a római foglалás és az azt közvetlenül követő időszak kronológiájához szolgáltat majd újabb adatokat. Feltártuk több kisebb árok részletét, egyikben egy kutya teljes csontvázával. Különösen érdekes lelet volt egy római kút, (2. kép) melynek alja deszkacölöpökkel volt kibélelve. Ezek már sóderes rétegben helyezkedtek el, s a betörő víz miatt nem tudtuk teljes mélységben kibontani. Mivel az építkezés során a kút megsemmisült, a deszkákat kiemeltük.

A területen napvilágra került őskori objektumok (késő rézkori, késő bronzkori) feltárást Szilas Gábor irányította.

H. Kérdő Katalin – Végh András

Irodalom/References:

KABA 1963 – Kaba M.: Római kori épületmaradványok a Király-fürdőnél (Römerzeitliche Gebäudereste beim Király-Bad). *BudRég* 20 (1963) 259–298.

KÉRDŐ-VÉGH 2001 – H. Kérdő K. – Végh A.: Budapest, II. ker., Kacska u. 7 (Budapest, District II, 7 Kacska Street). *Aqfüz* 7 (2001) 131–132.

to finish its cleaning). In other parts of the lot, a thin humic layer lay under the humus. This contained some Roman ceramics as well. Most of the Roman layers seem to have been levelled in the Middle Ages. This levelling was overlain by the thick humic layer.

According to the topography of the Roman period, the lot lay north of the supposed place of the 1st century Roman fort. Apart from two stony surfaces which had an uncertain function, we were not able to see a floor level from the Roman period. Only in one single spot was the foundation of a stone wall found in the northwestern part of the lot. However, layers from various periods had been noted not far from here by the Király baths (KABA 1963) and at the excavation at 7 Kacska Street (KÉRDŐ-VÉGH 2001). This can be explained by modern disturbances and the fact that the walls had been entirely pulled down in the Middle Ages. At the same time, dozens of refuse and storage pits were uncovered. In some of them La Tène D and Roman sherds were mixed. The analysis of the find material of these pits can contribute to the chronology of the first Roman occupation and the following period. Segments of a few smaller trenches were unearthed. In one, there was the complete, articulated skeleton of a dog. A Roman well was an especially interesting find. (Fig. 2) Its bottom was lined with plank posts, which, however, could not be cleaned to the entire depth because of ground water. As future construction would destroy the well, the planks were lifted out.

Gábor Szilas conducted the excavation on the prehistoric features (late Copper Age, late Bronze Age) discovered in the territory.

Katalin H. Kérdő – András Végh